

SONIA ELVIREANU

Între real și magic

E un rar privilegiu ca longevitatea să meargă mână-n mână cu creativitatea, ca dorința vitală de-a scrie să se concretizeze în cărți la o vârstă venerabilă. E cazul scriitorului Gheorghe Jurcă care publică alternativ poezie și proză într-un ritm de invidiat. După volumul de versuri *Amazoanele de la Kotoncu* (2025), îi apare volumul de proză scurtă *Cosașul stelelor*, o elegantă ediție cu o reproducere pe copertă după tabloul *Le faucheur* al lui Jean-François Millet (Ars Longa, 2025).

Imaginea *Cosașului* pictorului francez rezonază pe deplin cu titlul cărții și impune o figură arhetipală din mediul rustic, introducându-ne în zona realismului: țăranul la coasă, pe țarina lui, într-o legătură osmotică cu pământul și cerul. E figura centrală din povestirea cu același nume care deschise volumul, cea mai amplă din cele opt. Acest cosaș liber și dedicat muncii sale, o proiecție a țăranului ancestral, este emblematică pentru autor, care consacră povestirea memoriei tatălui său.

Prozatorul recurge la o narațiune heterodiegetică pentru a reface nostalgic figura tatălui, autoritate supremă în familie, un ardelean liber din Munții Apuseni, dăruit pământului pe care trudește: „o vitalitate și o energie rar întâlnite”, „vorbă blândă și un glas dulce, căci între altele era și un mare doinitor”, cantor în biserică, „cel mai strașnic cosaș din aria demografică a Apusenilor”, cu o „relație inefabilă” între el, ogor și animale. Tatăl întruchipează virtuțile țăranului dârz, harnic și demn, gata de sacrificiu pentru familia lui. Pentru el pământul e valoarea supremă, însă fiii săi se desprind de sat căutând o viață mai ușoară la oraș. Între ei se distinge Gore, în care îl întrevădem după profil pe autorul însuși: un copil harnic, sensibil, inteligent, visător, hotărât, mândru, atras de cunoaștere. Hotărât să facă carieră la oraș, îndură orice umilință pentru a putea învăța. Face figură aparte printre elevii din Abrud, îmbrăcat țărănește și cu opinci, dar i se recunoaște inteligența și pasiunea pentru studiu. Își urmează cu tenacitate visul: studiază filozofia în capitală și face carieră de jurnalist.

Realismul evocării vieții aspre la munte, „un univers din iarbă, piatră și păduri de pini, stejari, carpeni” e atenuat de sensibilitatea auctorială ce surprinde cu uimire frumusețea efemeră a clipelor: înflorirea tufelor de hașmină din jurul casei, o uimitoare explozie de lumină, și cositul ierbii în zori. Introducerea

oniricului în text, visele lui Gore și ale tatălui său, dezvăluie atracția lui Gheorghe Jurcă pentru fantastic, plăcerea ieșirii din real și locuirii în imaginar, unul amprestat de mitologic și livresc.

Un vis cât o viață ne propune o reîntâlnire cu trecutul, în același univers familial, cu bunicul, o figură aparte în familie: crescător de animale, vânător, notar în sat, cantor, combatant în primul război mondial, un petrecăreț. Modul de evocare e diferit: o narațiune homodiegetică pornind de la revederea bătrânei case părintești, care declașează fluxul de amintiri. Intruziunea oniricului și inflexiunile poetice antrenează firul povestirii la limita irealului: „Noaptea a coborât peste sat ca o pasăre sură, calmă, abia bătând din aripi”. Visul se întretese cu amintiri din copilărie și elemente de fantastic. Imaginile și vocile mamei și ale tatălui se desprind din memoria afectivă a adultului, fiind figuri emblematice complementare în scrisul lui Gheorghe Jurcă, precum *yin* și *yang*.

Bunicul autorului apare într-o nouă ipostază în *Bunicul meu vorbea în somn cu Dumnezeu*. Accentul cade pe credința bătrânului, înzestrat cu „puterea de fantazare ieșită din comun”, pe dorința de cunoaștere manifestată în insolitul dialog oniric, amical, respectuos, plin de iubire față de divinitate, despre facerea și mersul lumii, despre om și condiția sa. Relația cu divinitatea dă sens spiritual existenței sale și pregătește trecerea senină a pragului între lumi.

Felii de timp și *Într-o zi cu ploaie* sunt povestiri de inspirație erotică, de esență tragică. Prima pare o rememorare a unei aventuri sentimentale din adolescență, curmată de destinele diferite ale celor doi, cu sfârșit tragic pentru seducătoarea Afrodita, învățătoare într-un sat, căsătorită cu un om de afaceri, care își pierde averea provocând tinerei soții depresia și moartea în urma șocului existențial. Tânărul care o iubise rămâne cu amintirea ei, fulgerat de tragica veste, înfiorat când năluca fetei îi apare în gară.

Gheorghe Jurcă își împinge povestirile la limita dintre real/ireal, încât te întrebi dacă întâmplarea e realitate ori vis precum aceea din *Într-o zi cu ploaie*, unde personajul narator evocă o tulburătoare întâlnire cu o copilă minunată, care nu și-a văzut niciodată chipul și dispare tragic. Pe fondul rememorării unui fapt de viață real, aventura cu caii la păscut iarba pe dealul Roții, e imaginată povestea fetei din grădina cu cireși și cutremurătorul ei sfârșit în casa părăsită din livadă. Glisarea între lumi în maniera realismului magic și fantazarea romantică sunt specifice scrisului său.

Alte proze cu substrat erotic sunt generate de cariera de jurnalist și de scriitor a autorului, de călătorii prin lume, întâlniri ocazionale unde se leagă prietenii ca în *Raiana* și *Niciodată și întotdeauna*. Personajul-narator e sedus de o feminitate inspititoare ce refuză cantonarea în mariaj, atrasă de aventură, de farmecul vieții libere, de peregrinări exotice și sporturi extreme, de iureșul și savoarea vieții. Clipele petrecute în ținuturi îndepărtate sunt descrise în dialoguri cu prietenul ori în scrisori. Raiana și Ema sunt imaginate după același prototip feminin pentru a ilustra frumusețea, exuberanța tinereții și bucuria vieții. Femeia din proza lui Gheorghe Jurcă e întotdeauna uluitoare de frumoasă iar imaginația sa o preface în nimfă, zeiță, ondină, precum e Alesia din *Fascinații pe Mediterana*, întâlnită în timpul unei croaziere pe mare. Mediterana îl fascinează pe narator prin cromatica neasemuită a apelor sale iar contemplarea valurilor îi provoacă o stare extatică, ancorându-l într-un imaginar livresc grație memoriei culturale.

Unele povestiri sunt inspirate de legende despre munții Vâlcan și minele de aur din Apuseni care au atras străini de pe toate meleagurile, cum e *Cai cu copite și căpestre de aur* despre femeile vânjoase și iubărețe din văgăuna de sub vârful Kotoncu, asemuite cu amazoanele, ce atrag flăcâii în vârtejul iubirii, despre exploatarea calcarului în satul Măgura, pericolele și tainele muntelui ce adăpostește sihaștri și nelegiuți

în grotele sale, despre trocul cu piatra de var și grâne.

Inspirația vine și din lectură, cum e povestirea *Peregrinările sufletului* în care ambianța rece a casei într-o zi geroasă, fără căldură din cauza unei defecțiuni, se îmbină cu exaltarea pe care i-o procură autorului jurnalul de călătorie al lui Marius Chivu *Trei săptămâni în Himalaya*. Furat de paginile cărții în care descoperă obiceiuri și ritualuri nepaleze, personajul-narator le povestește, transcriind citate care l-au impresionat, apoi creează propriul său text despre urcușul spre Tibet, devenind brusc narator și personaj, ca să revină în final la cadrul inițial. *Peregrinările sufletului* și *Fascinații pe Mediterana* iau pe alocuri forma unor pagini savuroase de jurnal în care realitatea e colorată de zborul fanteziei.

Autorul ficționalizează întâmplări din realitatea trăită, având drept modele oameni reali, toposuri cunoscute, imprimându-le uneori o aură legendară. Patronimele și toponimele construiesc o referențialitate biografică, trimit spre o zonă geografică identificabilă, cu preocupări specifice locului desemnat. Pe de altă parte, plăcerea fantazării împinge acțiunea în irealitatea creată de imaginație. Glisarea povestirii din real în ireal e firească la Gheorghe Jurcă, la fel ca alternarea între regionalisme ce refac atmosfera de altădată și neologisme. Trimiterile livrești spre zone diferite ale cunoașterii activează constant memoria culturală a prozatorului. E vizibilă plăcerea auctorială de-a împleti stilistic limbajul regional cu cel savant și lumile, de-a pigmenta narațiunea cu fraze involburate ce debordează de fantezie precum apele ce ies din vad.

Nucleul majorității povestirilor e universul familial, dominat de figurile părinților, bunicilor, autorului însuși în copilărie, adolescență, maturitate. Întâmplări dintr-un trecut îndepărtat, toposuri îndrăgite, revin obsesiv în memorie precum în *Livada cu maci*, un colțitor de rai sădit de mama naratorului. Gheorghe Jurcă privilegiază narațiunea, dialogul e mai rar în unele proze, însă vocile personajelor sunt integrate în povestiri prin replici între ghilimele. Fluiditatea frazei, pitorescul locurilor, personajelor și limbajului, interacțiunea cu cititorul fac plăcută lectura.

GHEORGHE JURCĂ

Amazoanele
de la
Kotoncu

GHEORGHE JURCĂ

Cosașul stelelor
și
alte povestiri

